

11.11.2020

EOAK/3446/2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Tapio Rätty

LAPSEN ASUMINEN JA YKSITYINEN SIJOITUS

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Helsingin sosiaalitoimea lapsen sijoitusta ja taloudellisen tuen järjestämistä koskevassa asiassa.

Kantelijan mukaan hänen entisen miehensä lapsi asui osapuolten yhteisestä sopimuksesta kantelijan perheessä. Kantelijan mukaan Helsingin sosiaalitoimi on myötävaikuttanut lapsen asumiseen kantelijan luona tai ainakin se on ollut Helsingin sosiaalitoimen tiedossa.

Kirjoituksen mukaan, Helsingin sosiaalitoimi ei ole ryhtynyt niihin toimenpiteisiin, mitä lastensuojelulaissa on lapsen yksityisen sijoituksen osalta säädetty. Helsingin sosiaalitoimi ei ole järjestänyt tukea ja apua kantelijalle ja perheessä asuvalle alaikäiselle lapselle.

2 SELVITYS

Helsingin kaupungin Sosiaali- ja terveystoimiala (Helsingin sosiaalitoimi) antoi kirjoituksen johdosta selvityksen.

3 RATKAISU

3.1 Selvitys

Helsingin sosiaalitoimen minulle antaman selvityksen mukaan kantelija otti lapsen sijoituksesta ja lapsen asumisesta yhteyttä puhelimitse 15.10.2018 sosiaalityöntekijään. Kantelija kertoi, että nyt kyseessä oleva lapsi oli tullut muutama viikko sitten hänen luokseen asumaan isän äidin luota. Kantelija kertoi, että järjestely sopi lapsen isälle.

Elatustuen ja lapsilisän nostajana oli selvityksen mukaan lapsen isä (lapsen huoltaja).

Sosiaalityöntekijä tapasi 26.10.2018 lapsen ja isän. Isän mukaan lapsi asuu hänen ex-puolisonsa (kantelijan) luona heidän keskinäisellä suullisella sopimuksella.

Sosiaalityöntekijät tapasivat 14.1.2019 lapsen, kantelijan ja isän. Isän näkemyksen mukaan lapsen pitäisi muuttaa takaisin hänen luokseen. Tästä lapsi selvityksen mukaan kieltäytyi. Tapaamisessa sovittiin, että lapsi jatkaa asumista kantelijan luona tammi-helmikuun 2019 ja hän

vastaa lapsen hoidosta. Tapaamisessa sovittiin, että lastensuojelusta tuetaan tammi-helmikuussa kantelijaa taloudellisesti lapsen elatuksessa.

Maaliskuussa 21.3.2019 sosiaalityöntekijät tapasivat lasta. Lapsi kertoi, että hänelle kuuluu ihan hyvää ja asuminen kantelijan luona on myös sujunut hyvin. Lapsi oli tavannut isäänsä kertomansa mukaan kerran kahdessa viikossa ja he olivat myös soitelleet.

Tapaamisessa käytiin läpi lapsen kanssa hänestä tammi-maaliskuussa tulleet lastensuojeluilmoitukset, joissa esitettiin huolenaiheita lapsen asumisesta kantelijan luona. Tapaamisessa kerrottiin lapselle asumisen vaihtoehdot: nykyinen isän ja kantelijan välinen sopimukseen perustuva asuminen, muutto isän luokse tai sijoitus lastensuojelun yksikköön kokonaistilanteen selvittämiseksi. Lapsen mielipide oli, että hän haluaa asua kantelijan luona, mutta isä ei ilmeisesti tule tätä hyväksymään.

Sosiaalityöntekijät tapasivat lapsen isää 22.3.2019. Isän kanssa käsiteltiin lapsen tilanteesta tulleita lastensuojeluilmoituksia. Isälle kerrottiin vaihtoehdot: nykyinen isän ja kantelijan välinen sopimus, jolloin isän velvollisuus on maksaa lapsilisä ja elatustuki sekä muuttaa lapsen osoite kantelijalle, lapsen muutto isän luokse tai lapsen sijoitus lastensuojelun yksikköön kokonaistilanteen selvittämiseksi. Isän näkemys on, että lapsi ei tule jäämään kantelijalle, mutta hän ei myöskään halua sijoitusta. Sosiaalityöntekijät totesivat, että sijoituksen avulla lapsen kokonaistilanne päästään arvioimaan ja mahdollista kotiinpaluuta tukemaan.

Sosiaalityöntekijät tapasivat kantelijaa 22.3.2019, jonka kanssa käytiin läpi lastensuojeluilmoitukset. Myös kantelijalle kerrottiin vaihtoehdot: nykyinen isän ja kantelijan välinen sopimus, jolloin isän velvollisuus on maksaa lapsilisä ja elatustuki sekä muuttaa lapsen osoite kantelijalle, lapsen muutto isän luokse tai lapsen sijoitus lastensuojelun yksikköön kokonaistilanteen selvittämiseksi.

Selvityksen mukaan kantelija kertoi, että lapsi voi asua hänen luonaan ja hän aloittaa työt. Lastensuojelun yksikköön sijoittamista kantelija vastusti. Kantelijalle kerrottiin, että huoltajan näkemyksen mukaan lapsi on luvatta kantelijan luona, joten lastensuojelun taloudellinen tuki tilanteessa on mahdoton.

Selvityksen mukaan sosiaalityöntekijät olivat suositelleet, että mikäli kantelija ja isä eivät pääse sopimukseen taloudellisesta avustamisesta, lapsen kokonaistilanteen arvioimiseksi tulisi lapsi sijoittaa lastensuojelulain mukaisesti.

Lapsen ja isän kanssa sovittiin yhteisiä tapaamisia huhti-toukokuulle 2019, jotka isä perui lapsen koulunkäyntiin vedoten.

Puhelinkeskustelussa 12.6.2019 kantelija kertoi, että lapsi asuu edelleen kantelijalla eikä isä ole pitänyt juuri yhteyttä. Lapsen asioiden hoitaminen on hyvin hankalaa, sillä koulun Wilma-tunnukset on vaihdettu eikä kantelija saa huolehdittua lapsen seuloista tms. Isä ei ole

suostunut suorittamaan kantelijalle lapsilisää tai elatustukea lapsesta, joten kantelija on ajautunut taloudellisiin vaikeuksiin.

Edelleen selvityksen mukaan Kelasta oli ohjeistettu kantelijaa pyytämään todistus joko huoltajalta tai lastensuojelusta, jonka mukaan lapsi on asunut kantelijan luona. Johtava sosiaalityöntekijä kertoi, että isä on selkeästi maaliskuussa ilmaissut, ettei hyväksy lapsen muuttamista/asumista kantelijan kanssa ja haluaa tytön tulevan kotiin. Johtava sosiaalityöntekijä totesi edelleen, että vaihtoehtona on isän näkemysten mukaan joko muutos tai sijoitus vastaanottoyksikköön, jossa lapsen tilanne voidaan arvioida.

Kantelija kertoi, että isä käyttää päihteitä runsaasti ja siksi kantelija on puhalluttanut häntä pienten lasten tapaamisia ennen.

Selvityksen mukaan sovittiin, että isään ollaan yhteydessä lastensuojelusta ja pyydetään isää ilmoittamaan, miten toimitaan sijoitusasiassa. Kantelija kertoi, että lapsen tilanteeseen tulee saada ratkaisu eikä hän enää pysty vastaamaan lapsesta.

Sosiaalityöntekijä tapasi lasta ja isää 2.7.2019. Sosiaalityöntekijä kertoi yleisellä tasolla yksityiskotisijoituksesta: yksityiskotisijoituksessa lapsen huoltaja ja henkilö, joka ottaa lapsen hoitoonsa, sopivat asiasta keskenään. Sosiaalityöntekijöiden osuutena on tarkistaa, että yksityiskoti sopii lapselle ja tekee siitä hyväksymispäätöksen. Lapsen elatusasiat huoltaja ja yksityiskoti sopivat keskenään. Sosiaaliviranomaiset antavat lausunnon Kelaan, että lapsi on sijoitettu yksityiskotiin ja hänet jatkossa huomioidaan yksityiskodille tehtävissä päätöksissä. Elatusvastuu on edelleen vanhemmilla. Isä ilmoitti tapaamisessa, että hän ei suostu siihen, että lapsi ei olisi hänen luonaan kirjoilla, josta lapsi oli selvityksen mukaan samaa mieltä.

Kootusti selvityksessä todetaan seuraavaa.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden selvityksen perusteella kantelijan ja lapsen isän erottua lapsi muutti isän äidin luokse, josta siirtyi omatoimisesti ja tilapäisesti isänsä ja huoltajansa suostumuksella kantelijalle lokakuussa 2018. Kantelija otti lastensuojeluun yhteyttä 15.10.2018. Lapsen asumista on selvitetty eri kokoonpanoin lokakuusta 2018 erilaisia vaihtoehtoja käsitellen. Kriisitilanteessa eron aiheuttamien taloudellisten vaikeuksien vuoksi sosiaalityöntekijät tukivat taloudellisesti lapsen elatuksessa 1.1.2019-28.2.2019. Selvityksen mukaan viime kädessä kantelija, lapsi ja hänen isänsä ovat käytännössä keskenään sopineet asumisjärjestelyistä, vaikka isä huoltajana on ilmoittanut useita kertoja, ettei hyväksy lapsen asumista entisen vaimonsa eli kantelijan luona. Isä on myös todennut, ettei ryhdy vaatimaan oikeusteitse lapsen palauttamista kotiin.

Lapsen asuessa kantelijan luona on hänestä saapunut seitsemän lastensuojeluilmoitusta — koulupoissaoloista, päihteidenkäytöstä, väkivaltaisesta käyttäytymisestä ja kantelijan olosuhteista. Lapsi ja hänen isänsä sekä kantelija myöntävät koulupoissaolot, mutta ovat todenneet muiden ilmoitusten olevan perättömiä.

Yksityiskotisijoituksen ja läheisverkostoratkaisun edellytyksenä on huoltajan ja läheisverkoston suostumus ja yhteistyö lapsen asioiden hoitamisessa. Tämä ei selvityksen perusteella ole toteutunut missään vaiheessa, minkä vuoksi sosiaalityöntekijät ovat työskennelleet saavuttaakseen yhteisymmärryksen ja selvittääkseen lapsen tilanteen.

Lapsen kiireelliseen sijoitukseen vastaanottoyksikköön ei ole ollut lastensuojelulain mukaisia perusteita, sillä lapsi ei ole ollut kantelijalla välittömässä vaarassa. Avohuollon tukitoimena sijoitukseen kantelijalle ei myöskään ole ollut lain mukaisia perusteita, sillä lapsen huoltaja on johdonmukaisesti vastustanut lapsen asumista kantelijan luona.

3.2 Arvioni

Arvioin asiaa kantelun ja saamani selvityksen perusteella seuraavasti.

Lapsen yksityisestä sijoituksesta on säädetty lastensuojelulain 81 §:ssä. Pykälän mukaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on selvitettävä, sopiiko yksityiskoti olosuhteiltaan lapsen hoitoon ja kasvatukseen, kykeneekö lapsen luokseen ottanut henkilö huolehtimaan lapsesta sekä onko sijoitus lapsen edun mukainen. Sijoituksen hyväksymisestä on tehtävä päätös.

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on selvitettävä lapsen hoitoonsa ottaneelle henkilölle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä tuettava tarvittaessa hoitajaa järjestämällä lastensuojelulain 7 luvun mukaisia tukitoimia lapsen hoidon ja kasvatuksen edistämiseksi.

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on tarpeen mukaan seurattava edellytyksiä sijoituksen jatkumiselle sekä tarvittavien tukitoimien tarvetta.

Yksityisellä sijoituksella tarkoitetaan sellaista lapsen sijoittamista oman kodin ulkopuolelle, johon sosiaalihuollosta vastaava toimielin ei ole omalla toiminnallaan vaikuttanut. Kysymys on siis lapsen huoltajan tekemästä ratkaisusta ja huoltajien päätösvaltaan kuuluvasta asiasta. Yksityinen sijoitus, jotta se voidaan hyväksyä, edellyttää edellä sanotun mukaisesti huoltajan siihen antamaa suostumusta ja näin ollen huoltajan toimenpiteitä asiassa.

Asiassa saadun selvityksen mukaan kantelija ja lapsen huoltaja ovat lokakuussa 2018 sopineet lapsen asumisesta kantelijan perheessä. Selvityksen mukaan huoltaja on sittemmin vastustanut lapsen asumisratkaisua ja lapsen kirjojen muuttamista kantelijan osoitteeseen. Lapsi itse on selvityksen mukaan vastustanut sitä, että hän asuisi isänsä luona.

Lapsesta maksettavat etuudet lapsilisä ja elatustuki on maksettu lapsen huoltajalle. Saadusta selvityksestä on pääteltävissä, että lapsen isän – huoltajan – vastustus on ainakin osin johtunut mainittujen etuuksien maksamisen siirtämisestä kantelijalle lapsen hoidosta ja huolenpidosta aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi.

Totean, että yksityisen sijoituksen myötä sille henkilölle, joka on ottanut lapsen hoidettavakseen, ei synny elatusvelvollisuutta suhteessa lapseen. Lapsella on sijoituksen aikana oikeus saada huoltajiltaan heidän elatusvastuustaan johtuen elatusapua.

Nähdäkseni Helsingin sosiaalitoimen olisi ollut mahdollista arvioida yksityisen sijoituksen hyväksymisen edellytykset ainakin lokakuussa 2018 kantelijan otettua asianmukaisesti tällöin yhteyttä sosiaalityöntekijään. Lapsen isä ilmoitti vastustavansa yksityistä sijoitusta tammi-kuussa 2019, mutta suostui asumisratkaisun jatkamiseen. Maaliskuussa 2019 isä vastusti yksityistä sijoitusta, jolloin ei ollut enää edellytyksiä kantelijan kodin hyväksymiseksi lain tarkoittamaksi yksityiseksi sijoituspaikaksi.

Jos asiassa olisi aloitettu lastensuojelulain 81 §:n tarkoittama yksityiskodin hyväksyntämenettely heti asian tullessa vireille lokakuussa 2018, olisi hyväksymisestä voitu tehdä valituskelpoinen päätös. Tämä olisi turvannut asianosaisten mahdollisuudet saattaa asia viimekädessä muutoksenhakuna tutkittavaksi.

Selvityksestä toisaalta ilmenee, että lapsi on ollut lastensuojelun asiakkaana ja että lapsen lastensuojelulain mukaiselle sijoitukselle kantelijalle avohuollon tukitoimenpiteenä ei ole ollut edellytyksiä huoltajan vastustuksesta johtuen eikä myöskään perusteita lapsen vastentah- toiseen sijoitukseen.

Totean, että Helsingin sosiaalitoimen vastuussa olevilla sosiaalityöntekijöillä on ollut tiedossa lapsen asumisen tosiasiallinen tilanne ja kantelijan ongelmat asiassa, koska kantelija on ollut useaan eri ottee- seen yhteydessä sosiaalityöntekijöihin. Kantelija on lisäksi pyytänyt toistuvasti taloudellista apua selviytyäkseen lapsen hoidosta ja huolenpidosta ja siitä aiheutuvista kustannuksista. Taloudellista tukea on järjestetty selvityksen mukaan ainoastaan tammi-helmikuussa 2019.

Helsingin sosiaalitoimella on ollut tiedossa myös se, ettei lapsen huoltaja ole halunnut siirtää lapsilisien maksamista kantelijalle eikä ole huolehtinut juuri muulla tavoin omasta elatusvastuustaan. Selvityksen mukaan myös elatustuki on maksettu koko ajan lapsen isälle.

Lapsilisälain 1 §:n mukaan alle 17-vuotiaan lapsen elatusta varten maksetaan valtion varoista lapsilisää.

Lapsilisälain 6 §:n mukaan oikeus lapsilisän nostamiseen on nostajaksi ilmoitetulla lapsen vanhemmalla tai huoltajalla, jonka huollossa lapsi on. Säännöksen 2 momentin mukaan, jos lapsen hoidosta ja kasvatuksesta huolehtii muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö, oikeus lapsilisän nostamiseen on hänellä.

Lapsilisälain 12 §:n mukaan sen estämättä, mitä 6 ja 11 §:ssä säädetään, kansaneläkelaitos voi lapsen edun niin vaatiessa sosiaalilautakuntaa kuultuaan päättää, että lapsilisä maksetaan 15 vuotta täyttäneelle lapselle itselleen. Säännöksen 2 momentin mukaan erityisen

painavista syistä kansaneläkelaitos voi lapsen edun niin vaatiessa sosiaalilautakunnan esityksestä määrätä lapsilisän maksettavaksi toiselle lapsen vanhemmista tai huoltajista, muulle sopivalle henkilölle tai sosiaalilautakunnalle käytettäväksi lapsen elatusta varten.

Elatustukea maksetaan lapsen elatukseen siten kuin elatustukilaisissa tarkemmin säädetään. Elatustukilain 6 §:stä ilmenee, että elatustuki on luonteeltaan lapselle kuuluva oikeus. Elatustukilain 11 §:n mukaan elatustukea haetaan kirjallisesti Kansaneläkelaitokselta. Hakemuksen voi tehdä lapsen huoltaja, edunvalvoja tai muu henkilö, jonka hoidossa lapsi tosiasiallisesti on, sekä 15 vuotta täyttänyt itsenäisesti asuva lapsi itse. Muun kuin huoltajan tekemän hakemuksen johdosta on kuultava huoltajaa.

Elatustukilain 12 §:ssä säädetään elatustuen poikkeavaan maksamiseen liittyvästä menettelystä. Sen mukaan, jos elatustuen hakija on muu kuin lapsen huoltaja ja huoltaja vastustaa elatustuen myöntämistä, Kansaneläkelaitoksen on pyydettävä ennen asian ratkaisemista lapsen kotikunnan toimielimeltä lausunto tuen maksamisesta muulle kuin lapsen huoltajalle sekä varattava tuen saajalle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi. Kansaneläkelaitoksen on ratkaistava asia 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa kunnan toimielimeltä saadun lausunnon mukaisesti.

Mielestäni Helsingin sosiaalitoimen olisi tullut huolehtia siitä, että lapsen elatukseen tarkoitetut etuudet voidaan suorittaa lapsen huolenpidosta pääasiassa huolehtivalle henkilölle viimeistään silloin, kun oli käynyt ilmeiseksi, että lapsen hoito ja huolenpito tulee jatkumaan kantelijan perheessä.

Saamastani selvityksestä ei ilmene, oliko asiassa edes harkittu niitä toimenpiteitä, joihin edellä mainitut lapsilisälain ja elatustukilain säännökset antavat mahdollisuuden sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle. Saamastani selvityksestä ei myöskään ilmene, millä tavoin kantelijaa oli tässä asiassa neuvottu.

Pidän Helsingin sosiaalitoimen menettelyä moitittavana ja kantelijan sekä erityisesti lapsen etuja vaarantavana.

Kuten olen edellä todennut, kantelijan hoidossa olevan lapsen lastensuojelun tarvetta oli arvioitu ja lapselle oli tehty asiakassuunnitelma. Selvityksestä ilmenee, että kantelijaa, lasta ja lapsen huoltajaa oli tavattu useaan eri otteeseen ja asiaa oli eri tavoin selvitetty.

Lastensuojeluasiakkuudesta huolimatta ainakaan minulle annetusta selvityksestä ei ilmene, että lasta ja hänen hoidostaan ja huolenpidostaan tosiasiallisesti vastuussa olevaa kantelijaa ja erityisesti lasta olisi suunnitelmallisesti tuettu lastensuojelulain mukaisten avohuollon taloudellisten tukitoimien avulla, vaikka lapselle kuuluvat lapsilisät ja elatustuen sai päivittäiseen hoitoon osallistumaton lapsen huoltaja.

Selvityksestä ei ilmene, minkälaista muuta sosiaalityön tukea lapselle mahdollisesti järjestettiin.

Minulle annetusta selvityksestä ei myöskään ilmene, selvitettyinkö kantelijalle hänen oikeuksiaan ja viranomaisen velvollisuuksia siten kuin sosiaalihuollon asiakaslain 5 §:ssä on säädetty.

Totean vielä yleisesti, että myös edellytykset kantelijan ja lapsen tarvittavan taloudellisen tuen järjestämiseen ehkäisevänä toimeentulotukena olisi tullut arvoida.

Toimeentulotukilain 1 §:n mukaan toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen avulla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo.

Säännöksen 2 momentin mukaan ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta.

Toimeentulotukilain 13 §:n mukaan kunta myöntää päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää toimeentulotukea 1 §:n 2 momentissa mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää muun muassa tuen saajan aktiivointia tukeviin toimenpiteisiin, asumisen turvaamiseksi, ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi sekä muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin.

Toimeentulotukilain 14 §:n 3 momentin mukaan kunta voi myöntää ehkäisevää toimeentulotukea kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään perustoimeentulotukea koskevasta päätöksestä.

Koska lapsen hoitajalle ei synny elatusvelvollisuutta, on lapsen oikeutta toimeentulotukeen arvioitava ottaen huomioon toimeentulotukilain 3 §:n sisältämä perheen käsite. Lapselle myönnettävään toimeentulotuen määrään eivät siten vaikuta lapsen hoitajan tai hoitajan perheen tulot ja varat.

Totean kootusti seuraavaa.

Kantelija on tosiasiallisesti vastannut hänen perheessään olleen lapsen päivittäisestä hoidosta ja huolenpidosta sekä tästä huolenpidosta aiheutuneista kustannuksista. Lapsen asumisen järjestelyt ja siihen johtaneet syyt siihen ovat olleet koko ajan Helsingin sosiaalitoimen tiedossa. Helsingin sosiaalitoimen tiedossa on ollut myös, miten lapsen isä on osallistunut lapsensa elatukseen. Vaikka tässä asiassa ei olekaan voitu enää ainakaan maaliskuun 2019 jälkeen hyväksyä kantelijaa lapsen yksityiseksi hoitajaksi, olisi lapsen ja näin ollen myös

kantelijan tuen tarve tullut turvata. Näin erityisesti sillä perusteella, että lapsi oli saamani selvityksen mukaan asuessaan kantelijan perheessä lastensuojelun asiakkuudessa.

Sen arviointi, miten mahdollinen tuki olisi tullut järjestää ja missä laajuudessa, kuuluu toimivaltaiselle viranomaiselle. Kuten olen edellä todennut saamastani selvityksestä ei ilmene, että tällaista arviointia olisi tehty.

Kantelija on useaan otteeseen pyytänyt taloudellista tukea lapsen huolenpidosta aiheutuviin kustannuksiin. Tässä tilanteessa kantelijalle olisi tullut selvittää sosiaalihuollon asiakaslain 5 §:n mukaisesti hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiaan.

Kantelijaa olisi tullut lisäksi ohjata hakemaan taloudellisia etuuksia riippumatta siitä, miten viranomaisen asiassa tuen edellytysten täyttymistä oli mahdollisesti arvioinut. Tällä tavoin kantelijalla olisi mahdollisessa erimielisyystilanteessa ollut mahdollisuus saattaa viranomaisen tekemä päätös tuen järjestämisestä viimekädessä tuomioistuimen arvioitavaksi.

4 TOIMENPITEET

Pidän Helsingin sosiaalitoimen laiminlyöntejä vakavina kantelijan ja kantelijan hoidossa olleen lapsen oikeusturvaa vaarantavina. Kokonaisarvioissani olen päätenyt tämän takia siihen, että annan Helsingin sosiaalitoimelle huomautuksen eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n perusteella.

Oikeusasiamiehen tulee perustuslain 109 §:n 1 momentin mukaan valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 11 §:n 1 momentin mukaan oikeusasiamies voi laillisuusvalvontaansa kuuluvassa asiassa tehdä toimivaltaiselle viranomaiselle esityksen tapahtuneen virheen oikaisemiseksi tai epäkohdan korjaamiseksi.

Oikeusasiamiehen vakiintuneen ratkaisukäytännön mukaan perusoikeuksien loukkaukset pitää ensisijaisesti estää. Jos se ei onnistu, ne pitää oikaista tai korjata. Mutta jos sekään ei onnistu, loukkaus tulee hyvittää.

Hyvitys on oikeudellisena käsitteenä laaja-alaisempi kuin vahingonkorvauslaissa tarkoitettu vahingonkorvaus. Oikeusasiamiehen esityksiin perustuva hyvitysesitys on Euroopan ihmisoikeussopimuksen 13 artiklan mukaisesti sopimuksen turvaaman oikeuden tai vapauden loukkaamisesta tai lainvastaisesta menettelystä aiheutuneen

vahingon tai epäoikeuden mukaisuuden tuntemuksen, vääräyskoemuksen tai muun sellaisen korvaamista tai hyvittämistä.

Julkiselle vallalle perustuslain 22 §:ssä säädetty velvollisuus perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen turvaamiseen sisältää paitsi sen, että julkisen vallan on pidättäydyttävä itse loukkaamasta perusoikeuksia, myös sen, että se antaa myös suojaa mahdollisimman hyvin yksityisiä loukkauksia vastaan.

Viranomaisen tulee pyrkiä sovinnolliseen ratkaisuun ja korjata toiminnassaan olleet virheet. Viranomaisen ei saa alistaa asiakasta turvautumaan oikeussuojakeinoihin, jos ratkaisun lopputulos on selvästi ennakoitavissa.

Esitän, että Helsingin sosiaalitoimi harkitsee, miten se voisi hyvittää edellä todetut kantelijan ja lapsen oikeuksien loukkaukset.

Totean selvyiden vuoksi tässä yhteydessä, että minulle annetussa selvityksessä on todettu lapsen isän tiukka taloudellinen tilanne ja ettei lapsen isä ole tämän takia voinut osallistua lapsensa elatukseen. Tarkempaa tietoa tästä ei minulle annetusta selvityksestä kuitenkaan ilmene. Hyvitystä harkitessaan Helsingin sosiaalitoimi voi ottaa huomioon tiedossaan olevan isän osallistumisen lapsen elatukseen.

Pyydän, että Helsingin sosiaalitoimi ilmoittaa minulle **31.12.2020 mennessä**, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt päätökseni johdosta.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialalle.